

Одељење за новинарство и комуникологију је на својој седници формирало Комисију за преглед и оцену докторске дисертације: мр Сокић (Сретена) Слободана „**Социјална држава и стратегије редуковања сиромаштва и остваривање социјалне кохезије (Србија 2000-2013)**” у саставу емеритус проф. др Вукашин Павловић, проф.др Наталија Перишић и проф.др Зоран Стојиљковић као предложени ментор. Комисија је након оствареног увида у текст докторске дисертације, узајамних консултација и разговора са кандидатом који су резултирали делимичним сажимањима полазне верзије тезе , подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ

Кандидат мр. Сокић Слободан рођен је 04 04 1971 у Београду, Република Србија. Завршио је Прву Економску школу у Београду. Дипломирао је на Факултету политичких наука у Београду 25 12 1998 године. Магистрирао је такође на Факултету Политичких Наука у Београду 21 09 2013. године, одбранивши магистарску тезу „ Глобализација и социјална држава –Изазови и могућности“.

Слободан Сокић је оснивач и генерални директор фирме "Сокић & со" у Београду од 1994 године до 2009 године! Сокић је и оснивач и генерални директор фирме " Елит Дизаин" у Москви од 2009 године до данас.

Кандидат мр Слободан Сокић је објавио, заједно са угледним редовним професором из Москве, Виталијем Шаровим, из Москве,чланак : **Искусство земаља Европске уније у серији повећања конкурентне способности и ефикасности националних иновационих система**, Српска политичка мисао, Бр. 4, Београд, 2013. године.

У овом чланку се разматрају услови у земљама ЕУ који се тичу ширења иновација и обезбеђивања социјално-економског развоја на основу конкурентске способности и ефикасности економије. Први део рада се бави одређењем националног инвестиционог система и стратегије. У наредном делу рада аутори описују Индекс Иновационе Економије (ИИЕ) и Индекс Иновационог Потенцијала (ИИП), користећи за то математичке формуле. Осим тога, по њиховом мишљењу савремени наднационални иновациони систем ЕУ

последњих година игра све већу улогу у формирању националних иновационих економија земаља ЕУ. Последњи део чланка је посвећен реализацији иновационе стратегије кроз формирање режима јано-приватног партнерства, будући да је градња партнерства државе и приватног сектора нешто што може да буде кључни моменат за даљи развој економија земаља у развоју. Аналитички и научно садржајно овај чланак има значајних додирних тачака са пријављеном темом дисертације..

Докторска дисертација „Социјална држава и стратегије редуковања сиромаштва и остваривање социјалне кохезије (Србија 2000-2013)“ се бави проучавањем веома комплексног и актуелног и значајног друштвеног проблема, који је и веома значајан како на пољу политикологије тако и са становишта, економије, социјалне политике, као и социологије и психологије социјалног и политичког понашања.

Структурно теза је подељена увод, два поглавља и закључна разматрања и садржи, на укупно 303 стране, 272 стране основног текста, литературу са укупно наведених 188 наслова, као и 5 релеватних прилога.

2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Опредељујући се за студиј кризе социјалне државе у транзиционом и глобализацијском оквиру и кључу колега Слободан Сокић се аутоматски определио за анализу и критичко пропитивање једног од кључних друштвених концепата 20 века.

Социјална држава у савременом друштву које карактеришу динамичне друштвене и политичке промене континуирано је пред институционалним и социјалним реформама. Модернизација, брзи развој технологије, транзиција, глобализација, многобројни социјални конфликти, појавни облици социјалне кохезије - су само неки од изазова које треба имати у виду приликом планирања политичко-економског развоја савремене државе. У разумевању тих процеса треба имати у виду да савременим друштвом означавамо сва она друштва која коегзистирају у нашој епохи, без обзира на њихов тип или степен развијености. Њега чине, дакле, државе које се одликују различитом технолошком, економском и социјалном развијеношћу, због чега је оно испуњено бројним противречностима које доводе до тога да: са једне стране, услед утицаја процеса

глобализације и модернизације долази до повећања међузависности земаља у економском, политичком, технолошком и културном смислу; док, са друге стране, имамо поделу која истиче његову хијерархијску структуру, а која доводи до поделе на развијена и неразвијена друштва, тј. на доминантна и зависна.

Једна од карактеристика друштва на глобалном нивоу јесу велике економске неједнакости, које представљају основно полазиште - главних узрок јачања тензија у међународним односима. Превазилажење проблема сиромаштва свакако мора бити један од најважнијих циљева државе у којој овај проблем постоји. У тим условима као задатак број један поставља се остваривање социјалне кохезије.

У овим процесима полазници су предуслови које условљава и омогућује карактер економије и садржаји тржишних односа. Сам концепт тржишта као универзалног решења за све проблеме, као и редуковања државе на улогу „ноћног чувара“ је 30-тих година 20. века доживео озбиљна преиспитивања, нарочито на пољу многобројних социјалних проблема.

То је, између осталог, довело и до закључка да се социјална права и социјална сигурност не могу препустити тржишним механизмима и да је за њихово гарантовање ипак потребна држава. На овим темељима, а у условима велике економске кризе, долази до настанка социјалне државе, као државе чије институције треба да обезбеде социјалну сигурност и социјалну равноправност. Неолиберализам се развија као реакција на развој државе благостања у другој половини 70-их и у првој половини 80-тих година.

На таласу критике државе социјалне сигурности настају и разматрања о оптималном обиму интервенција државе. Тада тржиште поново избија у први план, док се државне интервенције све више минимизирају. На тај начин су државне интервенције претрпеле бројне критике, а нарочито када се ради о држави као гаранту социјалних права и социјалне сигурности.

То је довело, по мишљењу кандидата, мр Слободана Сокића, до тога да су се две теоријске струје нашле на потпуно супротним странама: са једне стране имамо неолибералне теоретичаре који критикују сваки вид државног интервенционизма; са друге стране имамо теоретичаре који се залажу за трансформацију државе благостања на начин који би одговорио изазовима савременог друштва у сфери социјалне кохезије.

Кључни предмет истраживања овог рада представљају модели савремене социјалне државе, њене стратегије редуковања сиромаштва, као остваривање социјалне кохезије у контексту динамике савременог друштва, са посебним компаративним освртом на облике и институционалне облике и садржаје као и праксу ових питања на примеру Србије у периоду од 2000. до 2013. године.

Социјална држава обухвата све државе чије су институције, структуре и конкретне делатности усмерене на то да се путем регулишућих и обликујућих интервенција, остваре социјална сигурност и пристојан, човека достојан квалитет живота, односно остваре и гарантују животне могућности које су у складу са преовлађујућим представама и разумевањем равноправности људи и социјалне равноправности. Социјална држава у савременом значењу представља друштвени пројекат међусобно повезаних државних институција, правних правила, политичких одлука и друштвених поступака којима се фаворизује, штити и унапређује животни стандард највећег броја становника државе, и то како становништва које живи од прихода који потиче из радног односа тако и оних појединаца и група (инвалида и других) који нису у могућности да самостално задовоље своје потребе због чега би стандард њиховог живота могао да падне испод егзистенцијалног минимума.

Социјална држава, дакле, као један од основних циљева има гарантовање социјалне сигурности и социјалних права грађана.

Сиромаштво се може одредити као недостатак материјалних добара које су неопходне ради задовољења најважнијих животних потреба појединаца или друштвених група. На основу дефиниције ОУН се може видети да се сиромашнима сматрају они чији су живот, комфор и достојанство испод стандарда који се сматра нормалним у одређеном друштву. Када се ради о одређивању сиромаштва веома често се дефиниције базирају на квантитативним мерилима. Уосталом иако је идеја о линији сиромаштва веома критикована она се још увек користи како у међународним, тако и у националним програмима. Овај показатељ јесте веома користан како би се остварио увид у обим сиромаштва на националном или глобалном плану, али се ипак оно не сме свести само на приходе у потрошњу. Комбинација квантитативног и квалитативног приступа је у том смислу веома значајна за боље разумевање овог проблема.

Кандидат Слободан Сокић у своме раду детаљно анализира бројне теоријске приступе проблему сиромаштва, од којих наводимо дефиницију апсолутног, релативног и тзв. „новог“ сиромаштва:

- **Апсолутно сиромаштво** или беда је ситуација људи у којој немају довољно средстава да задовоље основне потребе и не могу да обезбеде своју и био-психо-социјалну репродукцију своје породице. Главни индикатори апсолутног сиромаштва су: глад; недостатак питке воде; високе стопе смртности укупног становништва а посебно новорођенчади; кратко трајање живота; врло лоши услови становања и прљавштина; неписменост и низак ниво опште културе и стална борба за преживљавањем.
- На другој страни, **релативно сиромаштво** се често везује за просечни животни стандард неке заједнице и обично се односи на ситуацију појединаца или породица када им недостају извори за задовољавање животних потреба, заштиту здравља, становање и образовање; недоступност различитих услуга и погодности и искљученост из друштвених активности и живота локалне и ширих заједница. Основни индикатори за мерење релативног сиромаштва су обично: безначајне друштвене улоге и положаји неких појединаца и друштвених група, социјална искљученост, маргинализација, немоћ и беспомоћност.
- Идеја „новог“ сиромаштва је више у употреби у развијеним него у неразвијеним друштвима. „Ново“ сиромаштво обично подразумева такве животне услове појединаца или породица који су испод просечног животног стандарда становништва у неком друштву, више у квалитативном него у квантитативном смислу. (...) У овом случају индикатори „новог“ сиромаштва су: недоступност услуга значајних за квалитет живота и животни стандард; лоши услови социјалне промоције и заузимања значајних друштвених положаја; ризици погоршања друштвеног статуса и осиромашења и психологија и култура/поткултура сиромаштва.

На другој страни, **социјална укљученост** грађана јесте један од основних предуслова редуковања сиромаштва. Социјална (друштвена) укљученост дефинише се као процес који омогућава да они који су у ризику од сиромаштва и социјалне искључености добију могућност и средства која су

потребна за пуно учешће у економском, друштвеном и културном животу и постизању животног стандарда и благостања који се сматрају нормалним у друштву у којем живе, при чему социјална укљученост осигурава веће учешће грађана у доношењу одлука што утиче на њихове животе и остварење основних права. Социјално укључивање је један мултидимензионалан процес. Сиромаштво и социјална искљученост се налазе у узрочно-последичној вези, односно, између њих је двосмерни процес, то доводи до тога да социјална искљученост није само последица, она је и узрок сиромаштва.

Социјална (друштвена) искљученост је на нивоу земаља чланица ЕУ, дефинисана као процес којим одређени појединци бивају гурнути на маргине друштва и спречени да својим пуним капацитетима учествују у друштвеним односима и токовима због свог сиромаштва или недостатка основних знања и могућности за доживотно учење, или као резултат дискриминације. **Она онемогућава појединцима запослење, остваривање прихода и могућност образовања, при чему они уједно имају недовољан и неадекватан приступ институцијама, органима власти и процесима доношења одлука.**

Само дефинисање социјалне искључености није нимало једноставно јер постоји велики број приступа овом проблему.

Индикаторе социјалне искључености и изолованости чине резултирајући незадовољавајући ниво остваривања основних егзистенцијалних потреба у погледу: исхране, одевања, хигијене, услова и квалитета становања и опремљености домаћинства, као и, на друштвеном плану, недоступности јавних сервиса.

Промена концепта смањења сиромаштва са социјалним укључивањем грађана би требало да допринесе делотворнијој социјалној кохезији.

Социјална кохезија друштва и увећање социјалне укључености поред економске димензије има и своју комплексну социјалну компоненту. Социјална кохезија претпоставља, наиме, одрживу, довољно широку и чврсту сигурносну социјалну мрежу, која укључује и мере превентивног деловања, односно механизме увећања образовног и укупног социјалног капитала.

Другу, институционалну димензију чине институције и механизми синергије деловања државног и цивилног и тржишног сектора, односно довођења свих актера и активности везаних за увећање социјалне кохезије под

јединствени институционални кишобран. Социјална кохезија је проглашена за један од три кључна стратешка циља ЕУ у марту 2000. године на Лисабонском самиту.

Социјална кохезија се дефинише као способност друштва да обезбеди благостање свим својим члановима, ублажи неједнакости и избегне маргинализовање појединаца или друштвених група. У различитим контекстима термин социјална кохезија може се користити да би се истакле:

- (1) заједничке норме и вредности;
- (2) поседовање заједничког идентитета и припадања широј заједници;
- (3) осећај стабилности;
- (4) постојање одговорних институција које обезбеђују благостање друштва;
- (5) једнака дистрибуција права, могућности, богатства и дохотка; или
- (6) снажно грађанско друштво и активни грађани.

Социјална кохезија је политички концепт који се темељи на испуњену три кључне вредности Савета Европе: људска права, демократија и владавина права. Истовремено треба истаћи да су најзначајнији правни инструменти у оквиру Европске уније који су задужени за заштиту и промоцију људских права (укључујући и социјална права) свакако Европска конвенција о људским правима и Европска социјална повеља.

Како би развили неопходне мере изградње сигурносне социјалне мреже потребно је пре свега разумети из чега се она састоји. Наиме, сигурносна социјална мрежа подразумева „активности редуковања разорног деловања **четири групе фактора који, међусобно повезани, воде сиромаштву и социјалној изолацији: незапослености, болести, финансијског сиромаштва и лошег и нефункционалног образовања.** Два додатна фактора селективне изложености изолацији и сиромаштву чине **припадност маргинализованим етничким скупинама и индивидуални ризик припадања непотпуној и/или породици са великим бројем издржаваних лица. Поред тога, и живот у неразвијеном региону увећава додатно ризик од сиромаштва и изолације.**“

Кандидат Слободан Сокић са правом истиче да самозапошљавање и социјално предузетништво могу и морају имати једну од кључних улога у решавању проблема сиромаштва и повећања социјалне укључености.

Кандидат мр. Слободан Сокић констатује да сам концепт социјалног предузетништва је у Републици Србије уведен 2000. године. У Србији се према *Првом националном извештају о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији* постоји 1160 социјалних предузећа. Том приликом су као кључни проблеми за развој социјалног предузетништва идентификовани: неадекватан правни оквир, недовољно улагање у људски капитал, отежан приступ изворима финансирања, порески третман, недостатак статистичког праћења

Општи циљ ове докторске дисертације је класификација и систематизација теоријских и практичних приступа остваривања социјалне државе кроз истраживање стратегија за решавање питања сиромаштва која се примењују у различитим друштвима, са нарочитим акцентом на начин на који се са овим проблем суочава држава социјалне сигурности.

У том смислу, кандидат констатује значај који социјална држава има за гарантовање социјалних права и социјалне сигурности грађана, као и за остваривање социјалне кохезије. Имајући ово у виду конкретан циљ истраживања представља, пре свега, критички осврт на досадашње форме превазилажења и решавања проблема веома израженог сиромаштва у Србији, а ради изградње адекватног модела стратегије за редуковање сиромаштва и остваривања социјалне кохезије.

Научни циљ докторске дисертације је критичка анализа неолибералне парадигме социјалне државе, „њена стратегија смањења сиромаштва“ и остварења социјалне кохезије. Такође, један од циљева је и проналажење најбоље могуће дефиниције социјалне кохезије која, затим, може бити операционализована у истраживању. Посебна пажња у раду је посвећена и проблему дефинисања сиромаштва. Како сиромаштво представља један вишедимензионални феномен њега није нимало лако обухватити једном дефиницијом, а од тога шта је то што подразумевамо под сиромаштвом зависе и модели стратегија које ћемо применити.

Када се ради о одређивању друштвеног циља овог рада, пре свега, треба трагати за његовом практичном употребом. Могућности примене резултата овог рада су велике, а нарочито имајући у виду проблеме са којима се суочава Република Србија на почетку 21. века. Резултати ове докторске дисертације

треба да допринесу правилнијем избору стратегија за редуковање проблема сиромаштва на основу којих би се остварила социјална кохезија у подељеном друштву Србије.

3. ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Главна хипотеза од које ова докторска дисертација полази је да *социјална држава као комплексно институционално и политичко питање има као дуготрајан социјални изазов да се избори са проблемом сиромаштва уз истовремено остваривање социјалне кохезије, а који не може бити превазиђен уколико и даље у савременом друштву доминира актуелни неолиберални концепт савремене државе.*

Имајући у виду општу хипотезу у раду кандидат је дефинисао више посебних и појединачних хипотеза:

- Неолиберализам који претпоставља да слободно тржиште представља универзално решење за све економске проблеме не представља принцип којим би требало да се руководе стратегије редуковања сиромаштва.
- Сиромаштво се на глобалном нивоу, било да се ради о развијеним или неразвијеним земљама, повећава услед смањења прихода, раста незапослености, неадекватног образовања, а у специфичним ситуацијама и због ратова, изолације и природних катастрофа којима су погођена одређена друштва.
- Када се ради о распрострањености сиромаштва, као и узрока због којих настаје и последица које изазива постоје велике разлике између развијених и неразвијених земаља и региона.
- Неадекватна уређеност система социјалне сигурности и његова неадекватна прилагођеност специфичностима земаља у којима се примењује представља један од главних разлога повећања сиромаштва.
- Социјална права имају значајну улогу у остваривању социјалне кохезије и солидарности грађана.

- Држава је од изузетне важности за обезбеђивање социјалне заштите, било да је она та која обезбеђује заштиту, било да ствара институционалне и правне оквире унутар којих се она остварује, као и за остваривање социјалне кохезије.
- Остваривање социјалне кохезије мора бити један од приоритета савремене демократске државе.
- Социјална политика и социјални рад могу умањити социјалне проблеме али их сами не могу отклонити.
- Сиромаштво, незапосленост и неједнакости представљају проблем свих земаља захваћених процесом транзиције. Испољавају се посебно интензивно и у Србији од ратова и распада СФРЈ и поново са кризом из 2008/2009. године.
- Србија је погођена великим економским неједнакостима које заједно са политичким доводе до неједнакости у животним шансама појединаца и друштвених група.
- Систем социјалне заштите и социјалне политике, који се спроводио у Србији од 2000. године до данас, није одговорио потребама остваривања социјалне кохезије.

Образложење одабраног хипотетичког оквира

Неолиберализам је као доминантан образац друштвеног развоја у савременом друштву довео, по колеги Слободану Сокићу, до јачања економских и социјалних неједнакости, које отежавају демократски развој друштва. Идеја о томе да државне интервенције треба да буду сведене на минимум и да тржиште може да се избори са свим проблемима је показала све своје слабости. Социјална сигурност и социјална права грађана се стављају у други план у односу на профит. Том приликом је оно што се често назива ширењем тржишне економије углавном средство којим се моћне државе служе да би оствариле своју доминацију.

Проблем редуковања сиромаштва и остваривања социјалне кохезије не може бити превазиђен стратегијама базираним на неолибералним институционалним принципима и односима. Како би дошао до суштине овог

проблема кандидат настоји да покаже шта је то што се разуме под сиромаштвом, при чему истиче значај комбиновања квантитативног и квалитативног приступа.

Истовремено, кандидат компаративном анализом показује како механизми остваривања социјалне кохезије нису универзални и варирају у зависности од друштвено-историјског миљеа. Недовољна прилагођеност стратегија специфичностима одређене државе за редуковање сиромаштва и остваривања социјалне кохезије и њихова вештачка примена неће довести до решавања проблема, већ ће напротив створити нове.

Кроз систем постављених хипотеза кандидат указује на значај изградње јаке државе за редуковање проблема сиромаштва и остваривања социјалне кохезије. Држава је та која обезбеђује институционалне и правне оквири унутар којих се остварују социјална заштита и која мора бити гарант остваривању социјалних права и социјалне сигурности грађана. Том приликом он потенцира значај социјалне кохезије за јачање квалитета живота датог друштва.

Кандидат са правом констатује да на путу остваривања социјалне кохезије потребно је трансформисати друштво у политичкој, социјалној и економској сфери. Како Србија ни у првој деценији 21. века није пронашла адекватан економски и институционални модел друштвеног развоја овај проблем истраживања је и даље више него актуелан.

4. СТРУКТУРА / САДРЖАЈ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

САДРЖАЈ

Научни и друштвени значај проблема истраживања

Предмет, циљ и задаци

Теоријско-хипотетички оквир

Методолошки приступи

ПРВИ ДЕО

**КОНЦЕПЦИЈА СОЦИЈАЛНЕ ДРЖАВЕ И ПИТАЊА СИРОМАШТВА И
СОЦИЈАЛНЕ КОХЕЗИЈА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ**

I ТЕОРИЈА И ПРАКСА СОЦИЈАЛНЕ ДРЖАВЕ

1. Појам социјалне државе
2. Садржаји и облици остваривања социјалне државе у Европи
3. Елементи социјалне државе у Србији

II ИЗАЗОВИ РЕДУКОВАЊА СИРОМАШТВА И ОСТВАРИВАЊЕ СОЦИЈАЛНЕ КОХЕЗИЈЕ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ

1. Сиромаштво као глобални проблем
2. Социјалне неједнакости и развој
3. Економско-социјална димензија сиромаштва
4. Изазови остваривања социјалне кохезије у савременом друштву
5. Социјална искљученост као један од изазова социјалне државе у савременом друштву
6. Социјално укључивање и проблем смањења сиромаштва у Србији на почетку 21. века

ДРУГИ ДЕО

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МОДЕЛИ И СТРАТЕГИЈА РЕШАВАЊА ПИТАЊА СИРОМАШТВА У СРБИЈИ НА ПОЧЕТКУ 21. ВЕКУ

I ИНСТИТУЦИОНАЛНИ СИСТЕМ ЗА РЕШАВАЊЕ СИРОМАШТВА И СОЦИЈАЛНА ДРЖАВА – СЛУЧАЈ СРБИЈЕ (2000-2013)

1. Значај институција за развој социјалне државе
2. Цивилно друштво и демократија у Србији
3. Улога синдиката у остваривању социјалне сигурности у Србији

II СТРАТЕГИЈЕ РЕДУКОВАЊА СИРОМАШТВА У СРБИЈИ НА ПОЧЕТКУ 21. ВЕКА

1. Старење и сиромаштво као водећи проблеми у Србији
2. Развој Србије као социјалне државе и криза
3. Значај социјалне политике за смањивање сиромаштва у Србији
4. Изградња стратегије за редуковање сиромаштва у Србији

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

ЛИТЕРАТУРА

4.1. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације

Структура докторске дисертације прилагођена је предмету истраживања и постављеним циљевима и полазним хипотезама.

Докторска дисертација поред уводног и закључног дела састоји се из две тематске целине од којих је свака од њих подељена на два дела.

У **уводном делу** образложен је предмет и циљ рада, при чему се нарочита пажња посвећује и значају социјалне државе и остваривању социјалне кохезије, као и избору правилне стратегије за редуковање сиромаштва у Србији. У овом делу се уједно образложе теоријски и друштвени значај проблема истраживања, одређује теоријско-хипотетички оквир, дефинишу основни појмови, као и презентира преглед најзначајнијих методолошких приступа.

Након уводног дела следи прва тематска целина која носи назив **КОНЦЕПЦИЈА СОЦИЈАЛНЕ ДРЖАВЕ И ПИТАЊА СИРОМАШТВА И СОЦИЈАЛНЕ КОХЕЗИЈА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ.**

У првом поглављу ове тематске целине пропитује се критички **теорија и пракса социјалне државе**. У овом делу кандидат настоји да дође до једне интегративне дефиниције социјалне државе, при чему анализира различите моделе социјалне државе. Нарочита пажња посвећена је начину на који се остварују социјална сигурност и социјална права грађана у оквиру Европске уније, као и компаративној анализи на основу које пропитују могућности изградње Републике Србије као социјалне државе.

У другом поглављу у фокусу анализе су **изазови редуковања сиромаштва и остваривање социјалне кохезије у савременом друштву**. Колега Слободан Сокић трага за адекватним моделом социјалне политике који ће омогућити остваривање социјалних права и социјалне сигурности грађана. Социјално укључивање је свакако један од најзначајнијих предуслова редуковања проблема сиромаштва и остваривања социјалне кохезије грађана. Имајући у виду проблеме са којима се данас суочава Република Србија социјално укључивање и стратегије за редуковање сиромаштва се налазе међу најважнијим проблемима које Република Србија мора да превазиђе.

Друга тематска целина носи назив **ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МОДЕЛИ И СТРАТЕГИЈА РЕШАВАЊА ПИТАЊА СИРОМАШТВА У СРБИЈИ НА ПОЧЕТКУ 21. ВЕКА.**

Прво поглавље ове тематске целине је посвећено истраживању **институционалних система за решавање сиромаштва са нарочитим освртом на социјалну државу.** Изградња јаке државе са развијеним институцијама је свакако један од најважнијих предуслова не само успешног превазилажења проблема сиромаштва, већ и многих других изазова које са собом доноси савремено друштво.

Србија се данас, по мишљењу колеге Сокића, суочава са многобројним проблемима: територијална недефинисаност, ниска социјална кохезија, економска криза, повећавање задужености, изражена корупција, слабим поверењем грађана у институције.... У том смислу је изградња основа социјалне државе у Србији сложен и компликован изазов.

У другом делу ове тематске целине критички се анализирају **стратегије редуковања сиромаштва у Србији на почетку 21. века.** У овом делу Сокић трага за најефикаснијим моделом стратегије за редуковање сиромаштва у Србији. Како се постојећа Стратегија показала неделотворном и неостваривом аутор пледира за израду једног објективног критичког разматрања стања (од 2000. године до данас).

Један од највећих проблема је свакако како ускладити економску и социјалну политику . Неолиберални принципи дају примат стварању профита, а самим тим и економској политици, док је социјална политика стављена у други план. Тржиште се сматра универзалним решењем за све проблеме.

У **закључним разматрањима колега Сокић даје синтезу својих увида у приступе и моделе остваривања дугорочне стратегије за редуковање сиромаштва и остваривање социјалне кохезије.**

Колега Сокић констатује наиме да у Србији у пољу политике нико, како унутар проевропског политичког маинстреана, тако ни у оквиру десних и левих евроскептика и еврофоба, не доводи отворено у питање вредности социјалне кохезије. Институционално, оне су, пре свега кроз преговарачко поглавље 19, постале унутар преговарачког процеса о пријему Србије у ЕУ и део официјелне политике.

Полазећи од ранијих анализа и података актуелно стање и могуће правце активности и мера у области рада, запошљавања и социјалне политике чине , пре свега :

Макроекономски и фискални оквир и економски развој

Општа економска ситуација након 2010. године и “импорта кризе” из ЕУ је у Србији веома неповољна. Додатно, позиција земље по питању конкурентности, пословног амбијента и прилива страних инвестиција и даље је неповољна.

Тренд раста фискалне неравнотеже и јавног дуга угрожавају стабилност земље, те су се ефикасна фискална консолидација и стратегија управљања јавним дугом наметнуле као неопходност.

Притом, што је посебно индикативно, реални расходи за социјалну заштиту у паду су - у периоду 2010 - 2013. године реално су смањени за чак 8%. Овим трендом доведен је у питање капацитет државе да пружи адекватну заштиту становништва у периоду раста сиромаштва и смањивања животног стандарда.

Притом, након претходне предкризне деценије раста без развоја и запошљавања, раст запослености и животног стандарда, уз постизање задовољавајуће адекватности и покривености социјалним трансферима усмереним ка сиромашној популацији, намеће се као приоритет одрживог развоја земље.

Финансијско сиромаштво и ускраћеност егзистенцијалних потреба

Социјалној искључености, као унији три различита фактора ризика (стопа ризика сиромаштва, низак интензитет рада и изразита материјална депривација), изложено је 42,1% (три милиона) становништва Републике Србије.

И оба показатеља неједнакости расподеле дохотка (Гини коефицијент и квинтилни однос) позиционирају Републику Србију као земљу са неједнакошћу већом од свих земаља чланица ЕУ.

Политика запошљавања и индустријски односи

Са наметнутим приоритетом очувања запослености, а тек потом креирања радних места, основни задаци су:

- редуковањем, комбиновањем стимулативних (кредити и пореске олакшице) и дестимулативних (инспекцијски напор) мера, неформалне сиве економије и оштра борба против црне економије (трговина људима, оружјем и наркотицима);

- радна и социјална заштита лоше, неквалитетне запослености (привремена, парт-тима (само)запосленост и рад на црно);

- организовање јавних радова;

- пројекти самозапошљавања и обуке за познатог послодавца.

Истовремено, зачуђујући је, по Сокићу, степен равнодушности, чак и „социјално одговорних власти“ према самозапошљавању попут задружног покрета, социјалних предузећа и кооператива. Ови облици, првенствено кроз државну помоћ и подршку запошљавању маргинализованих група, представљали би рационално и ефикасно средство повезивања запошљавања и социјалне политике.

Политику запошљавања треба да прати и коресподентна политика индустријских, односно радних односа. Прихватање флексибилности рада не сме да значи и одрицање од „пристојног“ рада“ и прихватање глобализацијом ширеног обрасца флексибилизованог хипер- радног друштва чији су крајни полови (не) добровољни радохоличари из редова менаџера, на једној и прекарни радници – прекаријат (рад лишен свих права, готово ропски рад) на другој страни.

Решење , пожељно за запослене , синдикате , али и социјално одговорне послодавце и државу , је у балансирању интереса унутар формуле флексибилности .

Приступ образовању

Колега мр. Слободан Сокић констатује да, унутар економија знања, образовање постаје све важнији фактор одрживог развоја. Истовремено, криза традиционалног модела образовања и настаје зато што у условима убрзаног застаривања информација образовни садржаји морају бити иновирани и док траје сам образовни процес. Дилема гласи: или ћемо прихватити доживотно учење као неминовност или ћемо пристати на сопствену маргинализацију.

Развој средстава информисања и формирање глобалног тржишта померају циљ образовања са знања на компетентност, односно, способност решавања проблема.

Истовремено, наплативост и „тражња за образовним услугама“ доводе до експанзије тржишта образовних програма и институција, што неретко за нузефекат има и претерану комерцијализацију, па и корупцију у образовању. Последично, и улога државе у образовању еволуира од позиције арбитра који

утврђује циљеве, организује и регулише образовни процес ка актеру који успоставља стандарде и учествује у евалуацији остварених ефеката.

Социјална заштита

У Србији се социјална заштита и социјална сигурност обезбеђују кроз социјално осигурање и различита новчана давања и услуге из система социјалне и дечије, као и из борачко-инвалидске заштите. Социјално осигурање обухвата пензијско-инвалидско осигурање, здравствено осигурање и осигурање за случај незапослености. Права из пензијско-инвалидског осигурања и здравствена заштита се делимично финансирају и из буџета.

У систему новчаних давања у области социјалне и дечије заштите уочљиве промене су пре свега присутне код права на новчану социјалну помоћ. У периоду од 2010 до 2013. године, број корисника новчане социјалне помоћи у Републици Србији се повећао за преко 50%, док се удео расхода у БДП-у готово дуплирао.

Закључујући овај завршни део разматрања колега Сокић констатује да, упркос овим помацима, обухват угрожених овим давањем је низак, свакако и због чињенице да је сиромаштво распрострањено, док су услови за додељивање права рестриктивни.

5. КОРИШЋЕНЕ МЕТОДЕ И ПРИМЕЊЕНА МЕТОДОЛОГИЈА

Предмет истраживања ове докторске дисертације подразумева интердисциплинарни приступ и коришћење различитих теоријско-методолошких метода и техника у истраживању у оквиру више научних дисциплина: политикологија, социологија, право, социјална психологија, социјална политика, демографија и др. Ово истраживање, такође, је нужно и теоријског и емпиријског карактера. Искуствено-емпиријска основа овога истраживања опредељује примену **статистичке методе, компаративне методе**, као других метода.

Кандидат се у свом раду нарочито фокусира на синтезу сазнања и уочавање развоја нових појава са својим разноврсним одредбама и особинама. Када се ради о методама које ће бити коришћене у овом раду на првом месту треба напоменути **аналитичке основне методе: метод анализе, метод апстракције, метод специјализације и метод дедукције**. Затим се користе

синтетичке основне методе: **синтеза, конкретизација, генерализација и индукција.**

По природи одабране теме кандидат је посебну пажњу посветио **компаративној анализи статистичких и теоријских приступа** који су релевантни за ово истраживање.

У оквиру посебних метода друштвених наука у раду је посебно коришћена **анализа садржаја**, за испитивање вредности и идеолошке садржине, теоријских ставова и категоријалног апарата у оквиру предмета истраживања, затим најважнијих правних аката, аналитичке и документационе грађе, као и усвојених стратегија, реформских сегмената и података емпиријских истраживања.

Примарни извор података се састојао од великог опуса научне литературе, научних и информативних докумената, правних и политичких аката, као и многобројне друге грађе, пре свега статистичке, која је прикупљена у раду.

Када се ради о секундарним изворима, они се, пре свега, састоје од великог броја научних истраживања до којих је дошао у току рада на докторској дисертацији.

6. НАУЧНИ ДОПРИНОС И ДРУШТВЕНИ ЗНАЧАЈ

Главни циљ коме је кандидат мр. Слободан Сокић тежио у својој тези јесте да његова докторска дисертација треба да допринесе научним дебатама које се баве истраживањем социјалне државе, како са теоријског тако и са правно-политичког аспекта. Притом, кандидат се фокусирао на анализу социјалне државе са аспекта ефикасности у редуковању сиромаштва и доприносу развоја модела социјалне кохезије, како на глобалном нивоу, тако и пропитивању овог проблема имајући у виду сложене процесе у Србији.

Кандидат овом докторском дисертацијом даје научни допринос критичком прегледу најважнијих теоријских приступа проучавању социјалне државе, при чему је посебно драгоцен компаративна анализа система социјалне заштите, као и остваривања социјалних права и социјалне сигурности грађана у развијеним и неразвијеним земљама. Овим се доприноси бољем разумевању функционисања институција социјалне државе.

Нарочито треба истаћи да кандидат компаративним приступом омогућује боље разумевање стратегија за редуковање сиромаштва које се примењују у земљама различитог нивоа развоја.

Друштвени допринос докторске дисертације проистиче из друштвеног значаја и актуелности проблема којим се бави кандидат мр. Слободан Сокић . Она би требало да допринесе и трагању за најоптималнијом стратегијом за редуковање сиромаштва, као и да допринесе разумевању начина на који се може побољшати социјална кохезија друштва у Србији.

7. ЗАКЉУЧАК

Полазећи од поднетог, у тексту докторске дисертације развијеног, кохерентног теоријско – методолошког и хипотетичког оквира рада, као и аргументативно доказаних и потврђених планираних научних циљева и доприноса дисертације, имајући посебно у виду и ширину увида у предметну материју и адекватну структуру рада, Комисија једногласно констатује да се ради о квалитетној и релевантној докторској дисертацији.

Доносећи ову оцену Комисија је имала у виду и значај и актуелност одабране теме – њену теоријску и, посебно, практичну валидност за транзициони, постконфликтни простор Србије и кључни процес консолидовања демократије и изградње социјалне државе, односно предложени релевантан и кохерентан проблемски и садржајни, тематски оквир и њима примерен предложени методолошки инструментариј. Посебно истичемо чињеницу да је кандидат, на основу свог богатог професионалног искуства, остварио веома завидан увид у постојећу литературу и изворе емпиријских података , и да је на тој основи адекватно одредио циљеве и домет свога истраживања.

Комисија на основу свих датих аргумената предлаже Већу да, након извршене Ефорус анализе и усвојеног образложења којим је утврђено да су преклапања резултат дозвољеног обима преузимања кандидатових ранијих радова (магистарске тезе), односно истека рока за увид јавности, одобри јавну одбрану докторске дисертације **„Социјална држава и стратегије редуковања сиромаштва и остваривање социјалне кохезије (Србија 2000-2013)“** мр Слободана Сокића

Београд, 23. 05. 2016. године

КОМИСИЈА

1. Емеритус проф.др Вукашин Павловић
2. Проф.др Наталија Перишић
3. Проф.др Зоран Стојиљковић

